

Nr 300.

Av herr **Hedlund** i Rådomb m. fl., om effektivisering av arbetet med att förstärka ofullständiga jordbruk med skogsmark.

Enligt de av 1947 års riksdag antagna riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken skulle man bland annat genom s. k. yttre rationalisering söka göra ofullständiga jordbruk ekonomiskt bärkraftiga. Förstärkningen av dessa jordbruk genom yttre rationaliseringsåtgärder skulle innefatta komplettering med såväl åkerjord som produktiv skogsmark.

Kompletteringen med åkerjord tilldrog sig vid förarbetet med jordreformen och dennas beslutande av riksdagen det största intresset, men såväl departementschefen som riksdagen uttalade sig också för komplettering med skog. I en partimotion från bondeförbundet vid nämnda års riksdag underströks betydelsen av att de ofullständiga jordbruken tillfördes skog i den mån detta var möjligt. Det framhölls i motionen, att man i de skogrika delarna av landet främst borde söka åstadkomma kompletteringen genom tillförande av skogsmark. Härvidlag borde man tillse, att skog icke lämnades endast för gårdens eget behov av virke och ved utan, där så kunde ske, i sådan omfattning, att ägaren eller brukaren i största möjliga omfattning bereddes arbete i egen skog under vintern. Syftet med kompletteringsåtgärderna måste enligt motionärernas mening vara att ge ägaren eller brukaren ett stöd för sin ekonomi genom skogsinnehavet.

Departementschefen vitsordade också behovet av komplettering med skogsmark. Han framhöll i propositionen angående de framtida riktlinjerna för jordbrukspolitiken, att ett starkt behov av förstärkning med skog stundom torde kunna finnas vid för sig liggande mindre brukningsdelar i skogsbygderna. Departementschefen ville dock i fråga om kompletteringen med skog icke sträcka sig så långt som bondeförbundsmotionärerna, utan menade, att i vissa fall en tilldelning av skog i den utsträckning, som motsvarar fastighetens husbehov, samt av betesmark, borde förekomma. Detta skulle medföra en avsevärd förbättring av brukarens ställning, men departementschefen syntes i övrigt hävda den meningen att brukaren genom arbete utanför den egna brukningsdelen borde söka skaffa sig en tillfredsställande utkomst. Även om departementschefen således sökte begränsa kompletteringen med skog, är det av intresse att erinra om, att han dock i princip godkände den uppfattningen, att förstärkning av ofullständiga jordbruk också kan ske genom komplettering med skogsmark.

Det särskilda utskott, som behandlade propositionen, framhöll i sitt ut-

låtande, att i skogsbygderna mötte ett rationaliseringsproblem av delvis annan art än i andra bygder. Utskottet ansåg att åtgärder för den yttre rationaliseringen här måste inriktas på att — vid sidan av den rationalisering av själva jordbruket, som lämpligen kan åstadkommas — förstärka brukningsdelarna med skog, så att de brukningsdelar, där jordbruket utgör brukarens huvudsakliga sysselsättning, i största möjliga utsträckning skulle bli bärkraftiga brukningsdelar, där vad som kunde brista i jordbrukets lönsamhet uppvägdes av tillgången på egen skog. En sådan förstärkning borde enligt utskottets mening kunna genomföras utan menliga inverknings på de övriga intressen, som borde beaktas i detta sammanhang. Dessa uttalanden av utskottet torde böra tolkas så, att utskottets uppfattning låg närmare den, som kommit till uttryck i bondeförbundets partimotion, än den, för vilken departementschefen hade gjort sig till talesman. Att döma av formuleringarna synes det vara berättigat att dra den slutsatsen att utskottet hyste den uppfattningen, att ökningen av skogsinnehavet borde bli ett verkligt stöd för brukningsdelens ekonomi och icke endast säkerställa dess eget behov av virke och ved.

Under den tid de nya rationaliseringsorganen på jordbrukets område varit i verksamhet synas emellertid förstärkningar av ofullständiga jordbruk genom komplettering med skog icke ha förekommit i någon nämnvärd utsträckning. Det är givet att den yttre rationaliseringen måste utgöra ett arbete på mycket lång sikt, men i fråga om förstärkningen med skog synas de genom 1947 års beslut uppdragna riktlinjerna icke alls ha tillämpats utom i något enstaka fall. Sålunda har lantbruksnämnden i Jönköpings län på ett föredömligt sätt vidtagit åtgärder för tilldelning av skog till vissa ofullständiga brukningsdelar i länet.

De hjälpmedel rationaliseringsorganen förfoga över för förstärkningen av de ofullständiga jordbruken utgöras av förköpsrätten och expropriationslagen samt organens egen aktiva inköspolitik. Expropriationsinstitutet torde icke, såvitt vi känna till, ha kommit till användning för att tillföra ofullständiga jordbruk skogsmark. Institutets användning är omgärdad med restriktiva bestämmelser, vilket i och för sig måste bedömas som nödvändigt. Vidare är att märka, att värderingen av den mark med växande skog som exproprieras självfallet skall ske enligt för expropriationsfall i allmänhet gällande grunder.

En lämplig väg är att anskaffa skogsmark genom frivilliga köp, och därvidlag böra lantbruksnämnderna utnyttja de möjligheter, som den aktiva inköspolitiken från deras sida erbjuder. Detta blir emellertid en verksamhet på mycket lång sikt, om den skall fortgå efter de riktlinjer, som äro vägledande för 1947 års jordreform. Verkningsarna av denna reform beträffande kompletteringen av ofullständiga jordbruk kunna förväntas inträda först så småningom, och hela reformens genomförande kommer att ta mycket lång tid i anspråk.

Frågan om att tillföra de ofullständiga brukningsdelarna tillräckligt produktiv skogsmark är emellertid av så stor ekonomisk och social betydelse, att den bör lösas på väsentligt kortare sikt än vad som nu är möjligt med utnyttjande av de hjälpmedel, som 1947 års beslut givit åt rationaliseringsorganen. Det erfordras vidgade möjligheter till ekonomiskt stöd från det allmännas sida åt de jordbrukare, som önska erhålla skog för förstärkning av sina brukningsdelar.

Frågan om komplettering av de ofullständiga jordbruken med skog är särskilt betydelsefull med hänsyn till den avflyttning från landsbygden till städer och tätorter, som tagit en allt större omfattning under senare tid. Den uttunning av landsbygdsbefolkningen, som härigenom äger rum, kan få mycket allvarliga följder, om den får fortsätta på samma sätt som hittills. Redan nu kan man konstatera en mycket omfattande brist på bostäder i tätorterna och svårigheter att ordna sjuk- och hälsovård, undervisning och kommunikationer därstädes. För landsbygdens del däremot kan konstateras, att brukningsdelar och bostäder övergivits samt att skolor måste läggas ned. Balansen mellan land och stad ifråga om näringsliv och bebyggelse håller på att allvarligt rubbas. Denna utveckling måste hejdas snarast möjligt.

Det gäller att bereda jämn arbetstillgång och tryggad försörjning åt landsbygdens folk i den utsträckning detta är möjligt. Härvidlag är skogen av mycket stor betydelse. Jord och skog komplettera varandra på ett utmärkt sätt. I de skogrikare delarna av landet bilda jordbruk och skogsbruk tillsammans det produktionsunderlag, som man behöver för att kunna äga tillgång till en jämn sysselsättning på den egna brukningsdelen under olika årstider. Därför är det angeläget att tillvarata alla de sysselsättningsmöjligheter, som stå till buds inom skogsbruket. Vid stödjordbruket spelar innehavet av egen skog icke så stor roll, då innehavarna av dessa jordbruk kunna erhålla arbete utanför den egna brukningsdelen, men för de ofullständiga jordbruken inom de mera skogsbetonade bebyggelseområdena i landet är det ytterst betydelsefullt att äga tillgång till egen skog i så stor omfattning, att den kan utgöra ett verkligt stöd för brukningsdelens ekonomi. Erfarenheten visar, att den ekonomiska grundvalen för de jordbruk i de mera karga områdena, som sakna egen skog, ofta är mycket svag. Existensen på dylika skoglösa jordbruk blir osäker, och detta inger känslor av missmod och otrygghet hos innehavaren och kanske ännu mer hos hans barn. Följden blir att dessa söka sig sin utkomst inom näringslivet i städer och tätorter. Detta missmod blir ännu mera förklarligt, om gården tidigare varit en ekonomiskt bärkraftig skogsfastighet, som för ett par tre generationer tillbaka sålts till en låg köpeskilling, varefter förutvarande ägaren eller hans arvingar återköpt fastighetens åkerjord och byggnader sedan skogen avstyckats. En sådan utveckling var ganska vanlig på den tiden, då våra skogar började industriellt exploateras, och jord-

styckningstragedier av denna art ha upprepats ända in på senare tid. Härigenom har det av ålder rådande naturliga sambandet mellan jord och skog inom det svenska bondejordbruket mångenstädes brutits.

Den under årens lopp från de olika fastigheterna avstyckade skogsmarken har i ett stort antal fall överlåtits till de inom skogsindustrierna verk samma bolagen och delvis även till enskilda skogsspekulanter. Även staten har i stor omfattning förvärvat jordbruksfastigheter med stor skogsareal samt sedan avstyckat ett ofta ofullständigt jordbruk med för liten skogstillgång, som försålts till enskilda jordbrukare. Eftersom det framstår som ett allmänt intresse, att de ofullständiga jordbruken förstärkas inte bara med jord utan även med skog, när detta är möjligt, bör det anses rimligt att de här nämnda ägarkategorierna avstå skogsmark för kompletteringsändamål. Detsamma bör också gälla ifråga om ecklesiastika och andra allmänna institutioner tillhöriga skogar. Om expropriation behöver tillgripas bör denna ske från bolagens och från med dem i ägarhänseende jämställas fastigheter.

Det är nödvändigt att rationaliseringsverksamheten framstår som en jordbrukets egen verksamhet, till vilken det allmänna lämnar stöd och hjälp. I annat fall kommer den inte att uppbäras av jordbrukarnas förtroende. Ur allmän synpunkt är det angeläget att arbetet med den genom 1947 års riksdagsbeslut påbörjade förstärkningen av de ofullständiga jordbruken med skogsmark bedrivs i snabbare takt. Enligt vår mening bör man som huvudsaklig riktlinje för kompletteringen med skog eftersträva, att de förutnämnda ägarkategorierna avstå skogsmark för kompletteringen.

Beträffande enskilda skogsägare, bör — fränsett kategorien skogsspekulanter — mark för komplettering av ofullständiga brukningsdelar anskaffas endast genom frivilliga köp.

Det är tänkbart, att i åtskilliga fall den mest rationella lösningen av en kompletteringsfråga skulle vara att tillföra skogsmark från en enskild skogsägare. I så fall bör det vara lämpligt att på frivillig väg genomföra ett triangelbyte, så att den enskilde skogsägare, som avstår skogsmark, erhåller kompensation härför genom att tillföras mark från skogar, som tillhöra det allmänna eller juridiska personer.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam och allsidig utredning om hur arbetet med att förstärka ofullständiga jordbruk med skogsmark må kunna effektiviseras samt på vilket sätt det

allmänna bör medverka till finansieringen av dylik förstärkning.

Stockholm den 25 januari 1951.

Gunnar Hedlund.

Sven J. Vigelsbo.

*Anders Pettersson,
Dahl.*

*J. H. Johansson
i Norrfors.*

*C. O. Carlsson
i Bakeröd.*

*Harald Andersson
i Dunker.*

K. A. Ryberg.

*Gunnar Ericsson
i Näs.*

*Per Persson
i Norrby.*

*Rob. L. Jansson
i Aspeboda.*

*Hjalmar Svensson
i Grönvik.*

*Nils Jönsson
i Rossbol.*

*Gustaf Svensson
i Vä.*

*Arvid Jonsson
i Skedsbygd.*

Holger Adolfsson.

*J. W. Pettersson
i Norregård.*

*Per Svensson
i Stenkyrka.*

*Karl Andersson
i Björkäng.*
